

**ФРИДРИХ
ВИЛЬГЕЛЬМ
НИЦШЕ**

ANTIKRISTUS

Фридрих Ницше

Antikristus

«Public Domain»

Ницше Ф. В.

Antikristus / Ф. В. Ницше — «Public Domain»,

Содержание

ALKULAUSE	5
Конец ознакомительного фрагмента.	15

Friedrich Wilhelm Nietzsche

Antikristus / Arvostelukoe kristinopista

ALKULAUSE

Tämä kirja kuuluu harvimmille. Tuskin yksikään sen lukijoista on vielä syntynyt. Ne ovat niitä, jotka ymmärtävät Zarathustrani: kuinka *saisin* sekoittaa itseäni sellaisiin, jotka jo tänään saavat kuulijoita? Vasta ylihuomenna on minun aikani. Muutamat syntyvät isän kuoltua.

Ne ehdot, joilla minua ymmärretään, ja ymmärretään silloin *välttämättömästi*, vain liian hyvin ne tunnen. Tulee olla rehellinen henkisissä asioissa aina kovuuteen saakka kestääkseen vain edes totisuuttani, intohimoani. Tulee olla tottunut vuorilla elämään – näkemään viheliäisen loruilun politiikasta ja kansojen itsekkäisyydestä *allaan*. Täytyy olla tullut välinpitämättömäksi, ei saa milloinkaan kysyä hyödyttääkö totuus, tuleeko se jollekin turmioksi... Väkevyyden mielihalu kysymyksiin, joihin ei yhdelläkään ole tänään rohkeutta; rohkeus *kiellettyyn*; ennakoitamaääräys labyrinttiin. Seitsemän yksinäisyyden tunteminen. Uudet korvat uutta soittoa kuulemaan. Uudet silmät etäisintä näkemään. Uusi omatunto tähän saakka vaienneille totuuksille. Ja tahto ekonomiaan suurissa piirtein: säilyttää voimansa, *ihastuksensa* koossa... Kunnioituksen itseään kohtaan; rakkauden itseensä; ehdottoman vapauden itseään kohtaan...

Hyvä! Nämä yksin ovat minun lukijoitani, oikeita lukijoitani, ennaltamäärättyjä lukijoitani: mitä *jäännöksestä?* – Jäännös on vain ihmiskunta – Tulee nousta ihmiskuntaa ylemmäksi voiman sielunkorkeuden, – ylenkatseen kautta.

Friedrich Nietzsche.

1

– Katsokaamme toisiamme kasvoihin. Me olemme pohjanperäläisiä, – me tiedämme kyllin hyvin, kuinka erillämme me elämme. "Et maata, et vettä myöten ole löytävä tietä pohjanperäläisten luo": sen tiesi jo Pindarus meistä. Tuollapuolen Pohjolaa, jäätä, kuolemaa *meidän* elämämme, *meidän* onnemme... Me olemme löytäneet onnen, tiedämme tien, me löysimme käytävän labyrintin vuosituhansista. Ken löysi sen *muutoin?* – Ehkä moderni ihminen? – "En tiedä tietä ulos enkä sisälle; olen kaikkea, mikä ei tiedä tietä ulos eikä sisälle" – huokaa moderni ihminen... *Tästä* modernisuudesta me tulimme sairaiksi, – lahosta rauhasta, pelkurimaisesta kompromissista, modernin myöntämisen ja kieltämisen koko siveellisestä saastasta. Tämä sydämen suvaitsevaisuus ja *laajuus*, joka "antaa anteeksi" kaiken, koska se "ymmärtää" kaiken, on meille scirocco. Mieluummin elää jäässä kuin modernien hyveiden ja muiden etelätuulten joukossa!.. Me kyllä olimme urhoollisia, me emme säästäneet itseämme emmekä toisia: mutta me emme tienneet pitkään aikaan, mihin käyttää urhoollisuuttamme. Me kävimme synkiksi, meitä kutsuttiin fatalisteiksi. Meidän *kohtalomme* – oli runsaus, jännitys, voimien patoutuminen. Me janosimme salamaa ja tekoja, me pysyttelimme kauimpana raihnaiden onnesta, "taipumisesta"... Ukkosta oli ilmassamme, luonto, jonka me muodostamme, pimeni – *sillä meillä ei ollut yhtään tietä*. Onnemme kaava: on, ei, suora viiva, päämaali...

2

Mikä on hyvää? – Kaikki, mikä kohottaa vallantuntoa, tahtoa valtaan, valtaa itseään ihmisessä.
Mikä on huonoa? – Kaikki, mikä syntyy heikkoudesta.

Mikä on onni? – Tunto siitä, että valta *kasvaa*, – että vastarinta tulee voitetuksi.

Ei tyytyväisyyttä, vaan enemmän valtaa; ei rauhaa yleensä, vaan sotaa; ei hyvettä, vaan kuntoa (hyve renessansityylillä, *virtu*, moraalin myrkystä vapaa hyve).

Heikkojen ja epäonnistuneiden tulee käydä perikatoon: *meidän* ihmisrakkautemme ensimmäinen käsky. Ja heitä on siihen vielä autettavakin.

Mikä on vahingollisempaa kuin jokainen pahe? Teon sääli epäonnistuneita ja heikkoja kohtaan – kristinoppi...

3

Kysymys siitä, mikä ihmisen vapauttaisi olennoiden järjestysjaksosta, ei ole se problemi, jonka tässä esitän (– ihminen on lopputulos –): vaan mitä ihmistyyppiä tulee *kasvattaa*, tulee *tahtoa* korkeampi-arvoisena, elämän-ansaitsevampana, tulevaisuudesta tietoisimpana tyyppinä.

Tämä korkeampi-arvoinen tyyppi on jo usein kyllä ollut olemassa: mutta onnensattumana, poikkeuksena, ei milloinkaan *tarkoitettuna*. Pikemmin on häntä juuri enin peljätty, hän on tähän saakka ollut miltei *kammotus*; – ja tämän kammon pohjalla toivottiin, kasvatettiin, *saavutettiin* päinvastainen tyyppi: kotieläin, laumaeläin, sairas eläin ihminen, – kristitty...

4

Ihmiskunta ei osoita kehitystä parempaan tai voimakkaampaan tai korkeampaan siten kuin tänään uskotaan. "Edistyminen" on vain moderni idea, s.o. väärä idea. Nykyajan euroalainen on arvoltaan paljon alempi renessansin europalaista; edelleenkehittyminen ei valitettavasti kyllä ole välttämättömästi lainkaan kohoamista, ylenemistä, vahvistumista.

Toisessa merkityksessä sattuu kauimpana toisistaan olevissa paikoissa maanpinnalla ja mitä erilaisimmissa kultuurioloissa onnellisia yksityistapauksia, jotka todellakin synnyttävät *korkeamman tyyppin*: tyyppin, joka suhteessaan ihmiskuntaan kokonaisuudessaan on jonkunlainen yli-ihminen. Sellaiset suuren, suotuisan kehityksen onnensattumat ovat alati olleet mahdollisia ja tulevat ehkä alati olemaankin. Ja suotuisien olosuhteiden vallitessa voivat kokonaiset suvut, heimot, kansatkin esittää sellaisia *sattumia*.

5

Ei tule koristella ja kaunistella kristinoppia: se on käynyt *sotaa henkeen ja veriin* tätä *korkeampaa* ihmistyyppiä vastaan, se on kironnut tämän tyyppin kaikki perusvaistot, se on näistä vaistoista siivilöinyt esiin pahan olemuksen, *pahan* olennon: voimakkaan ihmisen tyypillisesti hyljättävänä, "hylkiönä". Kristinoppi on asettunut kaiken heikon, matalan, epäonnistuneen puolelle, se on tehnyt vihamielisyyden voimakkaan elämän itsensäilytysvaistoa vastaan ihanteeksi; se on turmellut myös henkisesti voimakkaimpien luonteiden järjen opettamalla, että henkisyiden korkeimmat arvot ovat käsitettävät syntisiksi, harhauttaviksi, *kiusauksiksi*. Surkuteltavin esimerkki tästä on Pascalin turmeltuminen, hänen, joka uskoi perisyntin turmelleen hänen järkensä, vaikka hänen järkensä olikin hänen kristinuskonsa turmelema! —

6

Kiusallinen, hirvittävä näytelmä on minulle avautunut: ihmisen *turmeltuneen tilan* edestä olen vetänyt esiripun. Tämä sanani on turvattu siltä epäluulolta, että siinä voisi piillä siveellinen syytös ihmistä vastaan. Sanani on – tahtoisin vielä kerran alleviivata sen – *moraalin myrkystä vapaa*:

ja siihen määrin, että voimakkaimmin tunnen tämän turmeltuneen tilan juuri siinä, missä tähän saakka itsetietoisimmin on tavoitettu "hyvettä", "jumalallisuutta". Minä tarkoitan, sen huomaa heti, turmeluksella *dekadensia*: väitän, että kaikki arvot, joissa ihmiskunta nyt lausuu korkeimmat toiveensa, ovat dekadensiarvoja.

Kutsun silloin sitä eläintä, sukua, yksilöä turmeltuneeksi, kun se kadottaa vaistonsa, kun se valitsee, kun se *pitää parempana* sitä, mikä sitä vahingoittaa. "Korkeampien tunteiden", "inhimillisten ihanteiden" historia – ja mahdollista on, että minun täytyy kertoa se – selittäisikin melkein sen, *miksi* ihminen on niin turmeltunut. Pidän elämää kasvavuuden, itsesäilytyksen, voimankokoamisen, vallan vaistona: missä tahtoa valtaan puuttuu, siellä alkaa alentuminen. Väitän, että ihmiskunnan kaikilta korkeimmilta arvoilta *puuttuu* tätä tahtoa, – että alentumisarvot, *nihilistiset* arvot hallitsevat pyhimpien nimien varjossa.

7

Kristinoppia kutsutaan *säälin* uskonnoksi. – Sääli on toonillisten affektien vastakohta, jotka kohottavat elämäntunnon energiaa: se vaikuttaa depressiivisesti. Sääliessä kadotetaan voimaa. Sääli suurentaa ja tekee moninkertaiseksi ne voimanmenetykset, joita jo kärsimys tuottaa elämälle. Sääli tekee itse kärsimyksen tarttuvaksi; muutamissa olosuhteissa voidaan sillä saavuttaa elämän ja elämänenergian yleinen menetys, joka on absurdissa suhteessa syynsä määrään (– kuten natsarealaisen kuolema). Tämä on ensimmäinen näkökanta; mutta on olemassa vielä tärkeämpiä. Jos sääli mitataan niiden reaktioiden arvon mukaan, joita sillä on tapana synnyttää, näyttäytyy sen elämälle vaarallinen luonne vieläkin selvemmässä valossa. Sääli ehkäisee suuressa kokonaisuudessa kehityksen lakia, joka on *valinnan* laki. Se säilyttää sitä, mikä on perikatoon kypsää, se esiintyy elämän rappeutuneiden ja tuomittujen hyväksi, se antaa kaiken epäonnistuneen runsaudella, jota se säilyttää elämässä, elämälle itselleen synkän ja problemaattisen leiman. Sääliä on uskallettu kutsua hyveeksi (– jokaisessa *ylhäisessä* moraalissa sitä pidetään heikkoutena –); on menty pitemmälle, siitä on tehty hyve, kaikkien hyveiden pohja ja synty, – kuitenkin, se tulee alati muistaa, vain yhden filosofian näkökannalta, joka oli nihilistinen, joka kirjoitti kilpeensä *elämän kieltämisen*. Schopenhauer oli täydellisesti oikeutettu siihen: säällillä kielletään elämä, tehdään *kieltämisen arvoisemmaksi*, – sääli on sovellettua nihilismia. Vielä kerran sanottuna: tämä depressiivinen ja tarttuva vaisto ehkäisee niitä vaistoja, jotka tarkoittavat elämän säilyttämistä ja arvossa ylentymistä: se on sekä kurjuuden *monistajana* että kaikkien kurjien *säilyttäjänä* dekadensin kiiruhtamisen parhaita keinoja, – sääli houkuttelee tyhjään "*ei-mitään*"!.. Ei sanota "*ei-mitään*": sanotaan sen sijaan "tuollapuolen"; tai "jumala"; tai "tosi elämä"; tai Nirvana, lunastus, autuus... Tämä uskonnollis-moraalisen luontoperäisen taipumuksen synnyttämä viaton kaunopuheisuus osoittautuu heti *paljon vähemmän viattomaksi*, jos ymmärtää, *mikä* tarkoitusperä tässä on kietoutunut ylevien sanojen vaippaan: *elämälle vihollismielinen* tarkoitusperä. Schopenhauer oli vihollismielinen elämälle: *senvuoksi* kävi sääli hänelle hyveeksi... Aristoteles piti, kuten tiedetään, sääliä sairaloisena ja vaarallisena tilana, jota oli toisinaan hyvä herättää purgatiivia käyttämällä: hän käsitti tragedian purgatiivina. Elämänvaisto vaatii todellakin, että etsitään keino, jolla kerrankin saadaan puhkaistuksi se säälin sairaloisen ja vaarallinen patoutuminen, josta Schopenhauer (ja valitettavasti kyllä kirjallinen ja taiteellinen dekadensimmeikin, Pietarista Pariisiin, Tolstoista Wagneriin) on todistuksena. Meidän epäterveellisessä modernisuudessamme ei mikään ole epäterveellisempää kuin kristillinen sääli. *Tässä* olla lääkärinä, *tässä* olla hetytymätön, *tässä* käyttää veistä – se on *meidän* tehtävämme, meidän ihmisrakkautemme on sitä laatua, me olemme siten filosoofeja, me pohjanperäläiset! —

8

On välttämätöntä selittää, *minkä* me tunnemme vastakohtaksemme: – teologit ja kaiken, jolla on teologiverta ruumiissaan – koko filosofiamme... On täytynyt nähdä vaara läheltä, vielä paremmin, on täytynyt elää se itsessään, on täytynyt sen aiheuttamana olla lähellä perikatoa, jotta ei enää tajuaisi mitään leikkiä, kun tästä on kysymys (– herrojen luonnontutkijoiden ja fysiologien vapaa-ajattelu on minusta pilaa, heiltä puuttuu intohimo näissä asioissa, siitä kärsiminen –). Tämä verenmyrkytys ulottuu paljon pitemmälle kuin uskotaan: olen löytänyt "pöyhkeyden" teologivaistoa kaikkialla, missä nykyään pidetään itseään idealistina, – missä korkeamman alkuperän nojalla vaaditaan oikeutta katsella ylimielisesti ja vieraasti todellisuutta... Idealistilla on, aivan kuin papilla, kaikki suuret käsitteet käsillä (– eikä ainoastaan käsillä!), hyväntahtoisesti halveksien hän viskaa ne "ymmärrystä", "aisteja", "kunniaa", "hyvinvointia", "tiedettä" vastaan, hän näkee kaiken tuollaisen *allaan*, vahingollisina ja viettelevinä voimina, joiden yllä "henki" leijailee itsestään-puhtaana: – ikäänkuin eivät nöyryys, siveys, köyhyys, sanalla sanoen *pyhyys*, olisi vahingoittaneet elämää tähän saakka äärettömän paljon enemmän kuin mitkään kauheudet ja paheet... Puhdas henki on puhdas valhe... Niin kauan kuin pappia, tuota ammatillista elämänkieltäjää, elämänsoimaajaa, elämänmyrkyttäjää, pidetään korkeampilajisena ihmisenä, ei ole yhtään vastausta kysymykseen: mikä on totuus? Totuus on asetettu jo päälaelleen, kun tyhjyyden ja kieltämisen itsetietoinen puoltaja on tunnustettu "totuuden" edustajaksi...

9

Tätä teologivaistoa vastaan minä käyn sota: olen löytänyt sen jäljet kaikkialla. Kenellä on teologiverta suonissaan, hän asettuu alusta alkaen kieroan ja epärehelliseen asemaan kaikkiin olioihin nähden. Paatosta, joka tästä kehittyä, kutsutaan *uskoksi*: suljetaan silmät kerta kaikkiaan näkemästä omaa itseään, jotta ei kärsittäisi parantumattoman valheellisuuden näöstä. Tästä kaikkiin olioihin nähden virheellisestä optiikasta tehdään itselleen moraali, hyve, pyhyys, hyvä omatunto ja väärinnäkeminen liitetään yhteen, – vaaditaan, ettei muunlainen optiikka saa enää olla minkään arvoinen, sittenkuin oma on tehty korkeasti pyhäksi nimillä "jumala", "lunastus", "iankaikkisuus". Olen kaivanut teologivaiston esiin kaikkialta: se on enin levinnyt, alkuperäisimmän *maanalainen* valheellisuuden muoto mitä maanpäällä on. Mitä teologi pitää totena, sen *täytyy* olla väärää: siinä on miltei totuuden kriteriumi. Hänen alin itsesäilytysvaistonsa kieltää, ettei todellisuus yhdessä ainoassakaan kohdassa pääse arvoonsa, ei edes tule kysymyksenäkään. Niin pitkälle kuin teologivaikutusta riittää, on *arvojen arvioiminen* asetettu päälaelleen, ovat käsitteet "tosi" ja "väärä" sekoitetut: mikä elämälle on vahingollisinta, sitä kutsutaan täällä "todeksi", mikä nostaa, kohottaa, myöntää, vanhurskauttaa elämän ja tekee sen voitolliseksi, sitä kutsutaan "vääräksi"... Jos sattuu, että teologit ruhtinaiden (tai kansojen –) äänenmällä suostumuksella tavoittavat valtaa, niin älkäämme epäilkö, mitä joka kerta pohjalla tapahtuu: tahto loppuun, nihilistinen tahto tahtoo valtaan...

10

Saksalaiset ymmärtävät minut heti, jos sanon, että teologiveri on turmellut filosofian. Protestanttinen pappi on saksalaisen filosofian isoisa, protestantisuus itse sen *peccatum originale*. Protestantisuuden määritelmä: kristinopin – ja järjen – toispuolinen halvaantuminen... Ei tarvitse lausua muuta kuin sana "Tübinger-Stift" käsittääkseen, mitä saksalainen filosofia oikeastaan on – salakavalaa teologiaa... Svaabit ovat Saksan parhaat valhettelijat, he valhettelevat viattomasti... Mistä se riemu, joka Kantin esiintyessä valtasi Saksan oppineen maailman, jonka jäsenistä kolme neljäsosaa

on papin- ja opettajanpoikia, – mistä tuo saksalainen vakaumus, joka herättää vastakaikua vielä tänään, että Kantin kautta olisi tapahtunut käännös *parempaan*? Saksalaisen oppineen teologivaisto vainusi, mikä nyt jälleen oli mahdollista... salatie vanhaan ihanteeseen oli auki, käsite "*tosimaailma*", moraalikäsite maailman esanssina (– nämä kaksi eniten onnettomuutta tuottavaa erhetystä mitä on olemassa!) olivat uudelleen, kiitos olkoon kavalan-viisaan epäilyn, ainakin *kumoamattomia*, vaikkakaan niitä ei voinut todistaa... Järki, järjen *oikeus* ei ulotu niin etäälle... Todellisuus oli tehty "näennäisyydeksi"; kokonaan valheteltu maailma, olemisen maailma, oli tehty todellisuudeksi... Kantin menestys on vain teologimenestystä: Kant oli, kuten Luther, kuten Leibniz, saksalaisen itsessään tahdittoman rehellisyyden lisähillike —

11

Vielä sana Kantia vastaan *moralistina*. Hyveen tulee olla *meidän* keksintöämme, *meidän* personallinen puolustuksemme ja tarpeemme: kaikissa muissa tapauksissa se on vaara. Mikä ei ole elämämme ehtona, se *vahingoittaa* sitä: hyve, joka perustuu ainoastaan kunnioitukseentunteeseen "hyve" käsitettä kohtaan, kuten Kant tahtoi, on vahingollinen. "Hyve", "velvollisuus", "hyvä itsessään", hyvä, jolla on personattomuuden ja yleispätevyyden leima – *houre*, jossa rappeutuminen, elämän viimeinen voimain loppuminen, königsbergiläinen kiinalaisuus saa ilmaisumuotonsa. Säilymisen ja kasvamisen sisimmät lait vaativat päinvastoin, että kukin keksii itselleen *oman* hyveensä, *oman* kategorisen imperatiivinsa. Kansa käy perikatoon, jos se sekoittaa *oman* velvollisuutensa velvollisuuskäsitteeseen yleensä. Mikään ei hävitä perinpohjaisemmin, syvemmin kuin personaton "velvollisuus", uhri abstraktisioonin Molokille. – Oi, että Kantin kategorista imperatiivia ei ole huomattu *elämälle vaaralliseksi!*.. Teologivaisto yksin otti sen turviinsa! Teon, johon elämänvaisto pakottaa, todistaa mielihalu *oikeaksi* teoksi: ja tämä nihilisti, jolla oli kristillis-dogmaattiset sisälmykset, piti mielihalua *vastaväitteenä*... Mikä turmelee pikaisemmin kuin työnteko, ajattelu, tunteminen ilman sisällistä tarvetta, ilman syvästi personallista valintaa, ilman *mielihalua*? "velvollisuuden" automaattina? Se on aivan yksinkertaisesti dekadensin *resepti*, vieläpä idioottisuuden... Kant tuli idiootiksi. – Ja hän oli *Goethen* aikalainen! Tätä hämähäkkiluonnetta pidettiin *saksalaisena* filosoofina, – pidetään yhä vielä!.. En tahdo sanoa, mitä saksalaisista ajattelen... Eikö Kant pitänyt Ranskan vallankumousta siirtymisenä epä-organisesta valtiomuodosta *organiseen*? Eikö hän ole miettinyt, löytyykö tapausta, jota ei voi selittää muutoin, kuin että ihmiskunnalla on joku moraalinen taipumus, niin että sillä "ihmiskunnan tendensi hyvään" on kerta kaikkiaan *todistettu*? Kantin vastaus: se on "vallankumous". Kaikessa harhaanosuva vaisto, luonnonvastainen vaistoa, saksalainen dekadensi filosofiana – *siinä Kant!* —

12

Erotan pari skeptikkaa, säädyllyksen tyypin filosofian historiassa: mutta jäännös ei tunne intellektuaalin rehellisyyden ensimmäisiä vaatimuksia. He kaikki tyyni tekevät kuin naiset, kaikki nämä suuret haaveksijat ja ihme-eläimet, – he pitävät "kauniita tunteita" jo todistuskappaleena, "pullistunutta rintaa" jumaluuden palkeina, vakuutusta totuuden *kriteriumina*. Lopuksi vielä on Kant, "saksalaisessa viattomuudessa", koettanut "käytännöllisen järjen" käsitteessä tehdä tieteelliseksi tämän korruptsioonin muodon, tämän intellektuaalin omantunnon puutteen: hän keksi erityisen järjen siihen kohtaan, jolloin ei tarvitse huolehtia järjestä, nimittäin silloin kuin moraalii, silloin kuin ylläinen vaatimus "sinun täytyy" korottaa äänensä. Jos ajatellaan, että melkein kaikkien kansojen filosoofit ovat papillisen tyypin edelleenkehitystä, silloin ei enää hämmästyttä tämä pappien perintö, tämä *vääristely itseään* kohtaan. Kun on pyhiä tehtäviä hallussaan, esim. tehdä ihmiset paremmiksi, pelastaa, lunastaa heidät, kun kantaa povessaan jumaluutta, on tuonpuolisen imperatiivin puhetorvi, silloin on jo ulkopuolella kaikkia arvioimisia, jotka vain ovat järjellisiä, – *itse* jo sellaisen tehtävän

pyhittämänä, itse jo korkeamman järjestyksen tyyppinä!.. Mitä kuuluu *tiede* pappiin? Hän on liian korkealla siihen nähden! – Ja pappi on hallinnut tähän saakka! – Hän määräsi käsitteen "tosi" ja "valhe"!..

13

Älkäämme väheksikö sitä: me *itse*, me vapaat henget, olemme jo "kaikkien arvojen uudestaan arvioimista", ilmielävä sodan- ja voitonjulistus kaikkia vanhoja "tosi" ja "valhe" käsitteitä vastaan. Arvokkaimmat tiedot löydetään viimeiseksi; mutta arvokkaimmat tiedot ovat *metoodit*. Nykyaikaisen tieteellisyytemme *kaikki* metoodit, *kaikki* edellytykset ovat vuosituhansien kuluessa olleet syvimmän ylenkatseen esineenä: niiden takia oli suljettu pois kaikkien "kunniallisten" ihmisten seurasta – pidettiin "jumalan vihollisena", totuuden halveksijana, "riivattuna". Tieteelliseltä luonteelta oli Tshandalaa... Ihmiskunnan koko paatos on ollut vastassamme – sen käsite siitä, mitä totuuden *tulee* olla, mitä totuuden palveluksen *tulee* olla: jokainen "sinun täytyy" on tähän saakka ollut meitä vastaan kohdistettu... Meidän objektimme, meidän menettelytapamme, meidän hiljainen, varovainen, epäileväinen tapamme – kaikki on tuntunut ihmiskunnasta täydellisesti arvottomalta ja halveksittavalta. – Viimein saattoi täydellä syyllä kysyä itseltään, eikö se ole oikeastaan ollut esteettinen maku, joka on pitänyt ihmiskuntaa niin pitkäaikaisessa sokeudessa: se vaati totuudelta *pittoreskia* vaikutusta, samoin vaati se tietäväiseltä, että hän vaikuttaisi voimakkaasti aisteihin. Meidän *häveliäisyytemme* on ollut sille kaikkein vastenmielisintä... Oi, kuinka hyvin he käsittivät sen, nämä jumalan kalkkunakukot —

14

Me olemme muuttuneet. Me olemme kaikessa käyneet häveliäämmiksi. Me emme johda enää ihmisen alkuperää "hengestä", "jumaluudesta", me olemme asettaneet hänet takaisin eläinten joukkoon. Hän on meistä voimakkain eläin, koska hän on viekkain: seurauksena siitä on hänen henkisyytensä. Toiselta puolen me suojelemme itseämme eräästä turhamaisuudesta, joka tässäkin voisi tahtoa herätä jälleen eloon: siitä turhamaisuudesta, että ihminen olisi ollut eläinmaailman kehityksen suuri salatarkoitus. Hän ei ole suinkaan mikään luomisen kruunu, jokainen olento on hänen rinnallaan samallaisella täydellisyyden asteella... Ja väittäessämme tätä, me väitämme vielä liikaa: ihminen on, suhteellisesti katsottuna, epäonnistunein eläin, sairaloisin, vaistoistaan vaarallisimmin *eksynyt* – tosin, lukuunottaen kaiken tämän, myöskin *mieltäkiinnittävin!* – Mitä eläimiin tulee, on Descartes ensimmäisenä kunnioitettavalla rohkeudella uskaltanut ajatella, että eläin on ymmärrettävissä koneena: koko fysiologiamme panee parhaansa tämän väitteen todistamiseksi. Loogillisesti menetellen me emme aseta ihmistäkään ulkopuolelle, kuten Descartes vielä teki: mitä tänään on yleensä ihmisestä ymmärretty, ulottuu tasan niin etäälle kuin häntä on ymmärretty mekaanisena ilmiönä. Muinoin annettiin ihmiselle, korkeamman järjestyksen hänelle suomana myötäjaislahjana, "vapaa tahto": tänään olemme riistäneet häneltä tahdonkin siinä mielessä, ettei siinä ole enää mitään valtaa ymmärrettävissä. Vanha sana "tahto" on vain kelvollinen ilmaisemaan resultantia, jonkunlaista yksilöllistä reaktioonia, joka välttämättömästi seuraa osittain ristiriitaisten, osittain yhteensointuvien kiihoitusten paljoutta: – tahto ei "toimi" enää, ei "pane liikkeeseen" enää... Muinoin nähtiin ihmisen tietoisuudessa, "hengessä", todistus hänen korkeammasta alkuperästään, hänen jumalallisuudestaan; jotta ihminen *täydellistyisi*, neuvottiin häntä kilpikonna lailla kätkemään aistinsa sisäänsä, katkaisemaan siteet maalliseen, heittämään yltään kuolevainen verho: silloin jäisi pääasia hänestä jäljelle, "puhdas henki". Me olemme tässäkin suhteessa johtuneet parempiin ajatuksiin: tietoisuuden kyky – "henki" on meille juuri organismin suhteellisen epätäydellisyyden oire, vain koe, hapuileminen ja hairahtuminen, voimainponnistus, jossa kulutetaan turhaan suurta hermovoimaa, – me kiellämme, että mitään voidaan tehdä täydelliseksi, niin kauan kuin se tehdään

tietoisesti. "Puhdas henki" on puhdas tuhmuus: ellemme ota lukuun hermorakennetta ja aisteja, *niin me erhetymme laskussamme* – siinä kaikki!..

15

Kristillisellä moraalilla ja kristinuskolla ei ole yhtään kosketuskohtaa todellisuuden kanssa. Yksinomaan kuvitteellisia *syitä* ("jumala", "sielu", "minä", "henki", "vapaa tahto" – tai myös "epävapaa"); yksinomaan kuvitteellisia *vaikutuksia* ("synti", "lunastus", "armo", "rangaistus", "syntien anteeksiantamus"). Kanssakäyminen kuvitteellisten *olentojen* kanssa ("jumala", "henget", "sielut"); kuvitteellinen *luonnontiede* (antroposentrinen; luonnollisten syiden käsittämisen täydellinen vajavaisuus); kuvitteellinen psykologia (pelkkää itsensä-väärinymmärtämistä, mieluisien tai epämieluisien yleistunteiden tulkintaa, esim. *nervus sympathicuksen* tilan, uskonnollismoraalisen luontoperäisen taipumuksen merkkikielen avulla – "katumus", "omantunnonvaiva", "perkeleen kiusaaminen", "jumalan läheisyys"); kuvitteellinen teleologia ("jumalan valtakunta", "viimeinen tuomio", "iankainen elämä"). – Tämä puhdas *valhemaailma* eroaa hyvin epäedullisesti unelmamaailmasta siinä, että jälkimäinen *kuvastelee* todellisuutta, jota vastoin edellinen vääristelee, alentaa sen arvon ja kieltää sen. Kun kerran "luonto" käsite oli havaittu vastakkaiseksi "jumala" käsitteelle, täytyi sanan "luonnollinen" merkitä "hyljättävää", – koko tämän valhemaailman maaperä on *viha* luonnollisuutta (– todellisuutta! –) kohtaan, se on syvän tyytymättömyyden ilmaisumuoto todellisuutta kohtaan... *Mutta tämä selittää kaiken*. Kenellä yksin on syytä valheella vetäytyä pois todellisuudesta? Sillä, joka siitä *kärsii*. Mutta kärsiä todellisuudesta, se on olla *epäonnistunut* todellisuus... Tämän valheellisen moraalin ja uskonnon *synnyttää* se, että haluttomuuden tunteet voittavat halun tunteet, mutta tällaisessa voitossa on dekadensin *kaava* valmiina...

16

Samaan lopputulokseen pakottaa arvostelu *kristillisestä jumalakäsitteestä*. – Kansalla, joka uskoo vielä itseensä, on myöskin vielä oma jumalansa. Hänessä se kunnioittaa niitä ehtoja, joilla se pääsee voittoon, hyveitään, – se projiseraa halun itseensä, vallantuntonsa olentoon, jota siitä voi kiittää. Ken on rikas, hän tahtoo lahjoittaa; ylväs kansa tarvitsee jumalan, jolle *uhrata*... Uskonto tällaisilla edellytyksillä on kiitollisuuden muoto. Ollaan kiitollisia omasta itsestään: senvuoksi tarvitaan jumala. – Sellaisen jumalan täytyy voida hyödyttää ja vahingoittaa, täytyy voida olla ystävä ja vihollinen, – häntä ihaillaan niin hyvässä kuin huonossakin. Jumalan *luonnotonta* kastreerausta pelkäksi hyvän jumalaksi ei ole lainkaan syytä toivoa. Tarvitaan niin paha kuin hyväkin jumalaa: eihän ole juuri kiittäminen suvaitsevaisuutta ja ihmisystävällisyyttä omasta olemassaolostaan... Mitä jumalasta, joka ei tuntisi vihaa, kosta, kateutta, pilkkaa, viekkautta, väkivaltaa? Joka ehkä ei tuntisi edes voiton ja hävityksen hurmaavaa kiihkoa? Sellaista jumalaa ei ymmärrettäisi: mihin häntä käyttää? Tosin: kun kansa käy perikatoon; kun se tuntee uskon tulevaisuuteen, toiveensa vapaudesta iäksi katoavan; kun sille selvenee, että alistuminen on hyödyllisintä ja että alistettujen hyveet ovat ainoat itsensäilytysehdot, silloin *täytyy* sen jumalankin muuttua. Hänestä tulee nyt liehakoiva, arka, nöyrä, kehoittaa etsimään "sielun rauhaa", kieltää vihaamista, kehoittaa lempeästi säästämään, "rakastamaan" niin ystävää kuin vihollistakin. Hän saarnaa siveyttä alati, hän ryömii jokaisen yksityishyveen luolaan, hänestä tulee jokaisen jumala, tulee yksityinen, tulee kosmopoliitti... Ennen hän edusti kansaa, kansan voimaa, kaikkea hyökkäävää ja vallanhimoista kansan sielussa: nyt hän on ainoastaan hyvä jumala... Totisesti, jumalilla ei ole muuta valintaa, *joko* he ovat tahtoa valtaan – ja niin kauan he pysyvät kansanjumalina – , *tai* ovat he myöskin kykenemättömyyttä valtaan – ja silloin heistä tulee välttämättömästi *hyviä*...

17

Missä tahto valtaan jossakin muodossa alenee, siellä alkaa myös joka kerta fysiologinen taantumus, dekadensi. Dekadensin jumaluudesta, jonka miehekkäimmät hyveet ja halut ovat ympärileikatut, tulee nyt välttämättömästi fysiologisesti taantuneiden, heikkojen jumala. Itse he *eivät* kutsu itseään heikoiksi, he kutsuvat itseään "hyviksi"... Ymmärretään, ilman vihjausta jo, minä historian silmänräpäyksinä dualistinen fiktsiooni hyvästä ja pahasta jumalasta vasta käy mahdolliseksi. Saman vaiston ohjaamana, joka sai voitettua alentamaan jumalansa "yksinomaan hyväksi", poistavat he voittajiensa jumalalta hyvät ominaisuudet: he kostavat herroilleen siten, että *perkeleellistävät* heidän jumalansa. – Niin *hyvä* jumala kuin perkelekin: molemmat dekadensin sikiöitä. Kuinka voidaan vielä tänään mukautua siihen määrin kristillisten teologien tuhmuteen, että heidän kanssaan säädetään *edistykseksi* jumalakäsitteen kehitys "Israelin jumalasta", kansanjumalasta, kristilliseen jumalaan, kaiken hyvän yhteenvetoon? – Mutta itse Renan tekee niin. Ikäänkuin Renanilla olisi mitään oikeutta tuhmuteen! Vastakohtahan on silmiinpistävä. Kun *kohoavan* elämän edellytykset, kun kaikki voimakas, urhoollinen, käskävä, ylväs poistetaan jumalakäsitteestä, kun hän askel askeleelta vajoaa väsyneiden sauvan, kaikkien hukkuvien pelastusankkurin symboliksi, kun hänestä tulee vaivaisten ihmisten jumala, syntisten jumala, sairaitten jumala *par excellence*, ja predikaatti "vapahtaja", "lunastaja" pysyy jumalallisena predikaattina yleensä; mistä puhuu sellainen muutos? Sellainen jumalallisuuden supistus? Tosin: "jumalan valtakunta" on siten suurentunut. Ennen hänellä oli vain oma kansansa, "valittu" kansansa. Kuitenkin läksi hän, aivan kuin hänen kansansakin, vieraisiin maihin, vaellukselle, siitä päivin hän ei pysynyt missään alallaan: kunnes hän viimein koteutui kaikkialla, tuo suuri kosmopoliitti, – kunnes hän sai "suuren joukon" ja puolet maailmaa puolelleen. Mutta "suuren joukon" jumalasta, demokraatista jumalien seassa, ei tullut siitä huolimatta ylvästä pakanajumalaa! Hän jäi juutalaiseksi, hän jäi loukkojen jumalaksi, kaikkien pimeiden nurkkien ja paikkojen, maailman kaikkien epäterveellisten majojen jumalaksi!.. Hänen maailmanvaltakuntansa on nyt kuten ennenkin Tuonenvaltakunta, sairashuone, *kellarikerros*-valtakunta, Ghetto-valtakunta... Ja hän itse, niin kalpea, niin heikko, niin dekadentti... Vieläpä kalpeista kalpeimmat pääsivät hänen herroikseen, herrat metafysiikat, käsite-albinokset. Nämä kutoivat verkkojaan niin kauan hänen ympärilleen, että hänestä itsestään, heidän liikkeittensä hypnotiseeraamana, tuli hämähäkki, tuli metafysiikko. Nyt hän vuorostaan kehräsi maailman itsestään – *sub specie Spinozae* – nyt hän uudestimuodosti itsensä yhä ohuemmaksi ja kalpeammaksi, tuli "ideaaliksi", tuli "puhtaaksi hengeksi", tuli "absoluutiksi", tuli "olioksi itsessään"... *Jumalan häviö*: jumalasta tuli "olio itsessään"...

18

Kristillinen jumalakäsité – jumala sairaana jumalana, jumala hämähäkinä, jumala henkenä – on turmeltuneimpia jumalakäsitteitä mitä maan päällä on saavutettu; se muodostaa miltei jumalakäsitteen alenevan kehityksen alhaisimman tason. Jumala rappeutunut elämän *vastaväitteeksi*, sen sijaan että hänen tulisi olla sen selitys ja iankaikkinen myöntäminen! Jumalassa julistettu vihollisuus elämää, luontoa, elämäntahtoa vastaan! Jumala "tämän maailman" jokaisen pilkkaamisen muotona, jokaisen valheen "toisesta"! Jumalassa "ei-mitään" jumalallistettuna, tahto "ei-mihinkään" pyhäksi julistettuna!..

19

Että pohjois-Europan voimakkaat rodut eivät ole työntäneet luotaan kristillistä jumalaa, se ei todellakaan ole kunniaksi heidän uskonnollisille lahjoilleen, mausta puhumattakaan. Tuollaisesta sairaasta ja vanhuudenheikosta dekadensin sikiöstä olisi heidän tullut vapautua. Mutta heidän yllään lepää senvuoksi kirous, etteivät ole hänestä vapautuneet: he ovat kaikkiin vaistoihinsa istuttaneet sairauden, vanhuuden, vastaväitteen, he eivät ole senjälkeen *luoneet* enää yhtään jumalaa! Kaksi vuosituhatta melkein eikä yhtään ainoata uutta jumalaa! Vaan yhä vielä ja järkähtämättä kuin laillisella oikeudella, kuin jumalaamuodostavan voiman *ultimaatina ja maksimina, creator spirituksena* ihmisessä, tämä kristillisen monotoniteismien surkuteltava jumala! Tämä nollan, käsitteen ja vastaväitteen sekamuotoinen rappeutumistuote, jossa kaikki dekadensi-vaistot, kaikki sielun pelkuruudet ja väsymykset saavat vahvistuksensa.

20

Tuomiollani kristinopista en ole tahtonut tehdä vääryyttä eräälle samansukuiselle uskonnolle, joka tunnustajiensa lukumäärään katsoen on tärkeämpikin: *buddalaisuudelle*. Molemmat kuuluvat nihilistisinä uskontoina yhteen – ne ovat dekadensiuskontoja – , molemmat ovat mitä merkillisimmällä tavalla toisistaan erotetut. Että niitä nyt voi *vertailla*, siitä on kristinopin arvostelija syvässä kiitollisuudenvelassa intialaisille oppineille. Buddalaisuus on sata kertaa realistisempi kuin kristinoppi, – se on perinyt kyvyn asettaa objektiivisesti ja viileästi probleemeja, se seuraa monisatavuotisen filosofiin virtauksen lopputuloksena; "jumala" käsite on jo poistettu, kun buddalaisuus alkaa. Buddalaisuus on ainoa varsinainen *positivistinen* uskonto, minkä historia tietää, vielä tietoteoriassaankin (ankaraa fenomenalismia), se ei sano enää "taistelu *syntiä* vastaan", vaan, antaen täyden oikeuden todellisuudelle, "taistelu *kärsimystä* vastaan". Se on – tämä erottaa sen syvästi kristinopista – vapautunut jo moraalikäsitteiden itsepetoksesta, – se on, minun kielelläni puhuaksemme, *tuollapuolen* hyvää ja pahaa. – Ne kaksi fysiologista tosiasiaa, joihin se perustuu ja joihin se on kiinnittänyt katseensa, ovat: *tuntoherkkyyden ylen suuri ärtyisyys*, joka saa ilmaisumuotonsa raffineeratussa kyvyssä tuntea tuskaa, ja *suunnaton henkeväytyminen*, liian pitkälinen oleskelu käsitteiden ja loogillisten proseduurien parissa, jolloin personavaisto on turmeltunut "personattoman" eduksi (– molemmat tiloja, jotka ainakin muutamat lukijoistani, "objektiiviset", tuntevat kokemuksesta kuten minäkin). Näiden fysiologisten ehtojen pohjalla on syntynyt *depressiooni*: tähän Buddha käy hygienisesti käsiksi. Hän käyttää keinona sitä vastaan elämää ulkoilmassa, vaelluselämää; kohtuullisuutta ja ruuan valintaa; varovaisuutta kaikenlaisia väkijuomia kohtaan; samoin varovaisuutta kaikkia mielen liikutuksia kohtaan, jotka kiihottavat sappea, jotka kumentavat verta; *suruja* ei lainkaan, ei itsensä eikä toisten vuoksi. Hän vaatii esityksiä, jotka joko rauhoittavat tai huvittavat – hän keksii keinoja vieroittaakseen toisista. Hän käsittää hyvyyden, hyväntahtoisuuden terveyttä vaativiksi. Rukous on poistettu, samoin myös *itsensä kiduttaminen*; ei mitään kategorista imperatiivia, ei mitään *pakkoa* yleensä, ei edes luostarikunnassakaan (– saattaa päästä jälleen pois –). Nämä kaikki olivat keinoja tekemään voimakkaammaksi tuon ylen suuren ärtyisyyden. Senvuoksi juuri hän ei vaadikaan taistelua toisinajattelevia vastaan; hänen oppinsa ei suojele itseään miltään niin kuin kostontunteelta, väkinäisyydeltä, *ressentimentiltä* (– "ei vihollisuudella vihollisuus lopu": koko buddalaisuuden liikuttava loppukerto...). Ja syystä kyllä: juuri nämä mielenliikutukset olisivat täydellisesti *epäterveellisiä* dieteettiseen päätarkoitukseen katsoen. Henkisen väsymyksen, jonka hän löytää, ja joka ilmenee aivan liian suurena "objektiivisuudessa" (s.o. yksilöintressin heikentymisessä, tasapainon, "itsekkäisyyden" menettämisessä), hän voittaa ankarasti palauttamalla henkisimmätkin intressit *persooniin*. Buddan opissa käy itsekkäisyys velvollisuudeksi: "yksi on tarpeellinen", "kuinka

vapaudut kärsimyksestä" tasoittaa ja rajoittaa koko henkisen dieetin (– on ehkä johdettava mieleen tuo ateenalainen, joka samoin soti puhdasta "tieteellisyyttä" vastaan, Sokrates, joka myös probleemien maailmassa kohotti personaali-egoismin moraaliksi).

21

Edellytyksenä buddalaisuuteen on hyvin leuto ilmanala, tapojen suuri lempeys ja ylevyys; militarismia ei ole olemassa; sekä että liike on saanut alkunsa korkeammista ja vieläpä oppineista säädyistä. Tavoitetaan iloisuutta, hiljaisuutta, toiveista vapautumista korkeimpana päämääränä, ja päämäärä *saavutetaan*. Buddalaisuus ei ole uskonto, missä vain pyritään täydellisyyteen: täydellisyys on siinä normaalista. —

Kristinopissa tunkevat voitettujen ja alistettujen vaistot etualalle: alhaisimmat luokat etsivät siinä onneaan. Täällä käytetään sellaisia keinoja ikävää vastaan kuin kasuistiikkaa synnistä, itsekritiikkiä, omantunnoninkvisitsioonia; täällä ylläpidetään taukoamatta (rukouksella) mielenliikutusta *mahtavaa olentoa* kohtaan, jota kutsutaan "jumalaksi"; täällä pidetään korkeinta saavuttamattomana, lahjana, "armona". Täällä puuttuu myöskin julkisuutta: lymyapaikka, pimeä ala on kristillistä. Täällä halveksitaan ruumista, terveydenhoito kielletään aistillisuutena; kirkko suojelee itseään puhtaudeltakin (ensimmäinen kristillinen teko maurilaisten karkottamisen jälkeen oli yleisten kylpypaikkojen sulkeminen, joita Kordovassa yksin oli 270). Kristillistä on jonkunlainen halu julmuuteen itseään ja toisia kohtaan; viha toisinajattelevia kohtaan; tahto vainoamiseen. Synkät ja kiihdyttävät esitykset ovat etualalla; halutuimmat, korkeimmilla nimillä kuvatut tilat ovat kaatumataudinkohtauksia; ruokajärjestelmä valitaan siten, että se edistää sairaloisia ilmiöitä ja kiihottaa liiksi hermoja. Kristillistä on verivihollisuus maan herroja kohtaan, "ylhäisiä" kohtaan – sekä myöskin kavala, salainen kilpailupyrimys (– heille jätetään "ruumis", tahdotaan vain "sielua"...). Kristillistä on viha henkeä kohtaan, hengen uljuutta, rohkeutta, vapautta, *libertinagea* kohtaan; kristillistä on viha aisteja kohtaan, aistien iloja kohtaan, iloa kohtaan yleensä...

22

Kun kristinoppi jätti ensimmäisen maaperänsä, alhaisimmat säädyt, antiikisen maailman *Manalan*, ja läksi barbaarikansojen keskuuteen etsimään valtaa, ei sillä ollut edellytyksenä enää väsyneitä ihmisiä, vaan henkisesti villiytyneitä ja itseään raatelevia, voimakas, mutta epäonnistunut ihminen. Tyytymättömyys itseensä, itsestään kärsiminen ei ole täällä kuten buddalaisten keskuudessa suunnatonta ärtyisyyttä ja kykyä tuntea tuskaa, vaan pikemmin valtavaa halua tuottaa tuskaa, antaa tilaisuus sisällisen jännityksen puhkeamiselle vihollismielisissä teoissa ja esityksissä. Kristinoppi tarvitsi *barbaarisia* käsitteitä ja arvoja päästäkseen barbaarien herraksi: sellaisia käsitteitä ovat esikoisuhri, verenjuominen ehtoollisessa, hengen ja kulttuurin halveksiminen; kiduttaminen jokaisessa muodossa, aistillisissa ja epäaistillisissa; jumalanpalveluksen suuri komeus. Buddalaisuus on uskonto *myötäsyyntyisille* ihmisille, lempeille, hiljaisille, liian henkeviksi käyneille roduille (– Europa ei ole vielä pitkiin aikoihin kypsynyt siihen –): se palauttaa heidät rauhaan ja iloisuuteen, dieettiin henkisissä asioissa, jonkunlaiseen karkaisuun ruumiillisessa suhteessa. Kristinoppi tahtoo päästä *petoeläinten* herraksi; sen keinona on tehdä ne sairaiksi – heikontaminen on kesyttämisen, "sivistyksen" kristillinen resepti. Buddalaisuus on päättynen, väsyneen sivistyksen uskonto, kristinoppi sitävastoin ei löydä sitä alettunakaan, – muutamissa olosuhteissa se perustaa sen.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.